

Kalász Lászlóról —

hogy ötvenéves lett

A közhelyet – pocta non fit, sed nascitur – annyi koptatás után *Kalász Lászlóra* újfent alkalmazni kell. Az úr-órapai szülői házból aligha hozott magával *eleve* indíttatást a költői pálya felé. Sejtésszerűen sugalmazó génjeiben annál inkább. Iskolavárosaiból szintén. A négy közül kettő, Sárospatak és Debrecen; 19 éves korában ez utóbbiban jelenik meg nyomtatásban első verse.

Aztán tanítóként beveszi magát az abaúji Szalonnára. Ott él ma is. Nem kényszerből, hiszen mehetett volna városokba. Nem is lemondásból. Igenis jól fölfogott érdekből: faluja a talaj, a mező, mely egy élet végéig szólóan táp lírájának. A bukolikusan csordulónak, a mikrokozmoszra rácsodálkozóznak.

Kalász László a *Magvető* „fölfedezettje”, s azóta itt jelennek meg kötetei. Mái is legtöbb versét tartalmazó első kötete, a *Szánj meg idő* 1967-ben látott napvilágot. A költő ekkor már nem túl fiatal: 34 éves. S azóta négy kötetet tudhat maga mögött (*Parttól partig*, *Hol vagy jövendő?*, *Ne düts ki szél*, s ebben az évben jelent meg a *Mintha rögtön meghalnék*). Költői tekintélye, hitele jó pár éve a József Attila-díjat is meghozta számára. Most a születési évforduló, a kerek ötvenes egyébként kedves meglepetést is tartogatott számára: megýjje egy most induló sorozat első darabjaként válogatott versei kötetével lepte meg: Címe: *Szint vallok a szerleekkel*.

Milyen is voltaképpen e líra? Hallgassuk ki titkait.

A gejrítkítörést előkészítő darabokat nem ismerjük. A spontaneitás s a fegyelmező tudatosulás tanú-verseit azonban már igen. Bemereszkedését a világba, a véznavállú és értelmes tekintetű, az alvásnál ébren többet álmódó, a sorból mindig kilógó újoncét igen, aki önmagát nem védi soha, s belehalna, ha képckkel, hasonlatokkal nem élhetne. Számon tartva, hogy része a létnek, s ismeri a parancsot: okosan kell bánni az idővel... És egy kevésbé szerencsés percben eljött egy közhelyet arról, hogy ő is ember, a milliárdok közül.

Élete „négy X-énél” még érzi a küldetés-elrendelést, hogy ez az aratás, betakarítás ideje. S aztán vallo-másaiban – szerencsére csak abban, s nem vertermésben – szinte érthetetlen módon torznak látja pályáját, már csak fél hittel alkot, önmagát is csupán megunt versnek érzi. Kimondja a félelmetes ígéket arról, hogy gyűlöli verseit, s már önmagát sem kívánja megtalálni. Negyvenévesen el-tűnt ifjúságától várja, hogy nyúljon érte, erősítse meg.

Bizonyos, hogy egyéni okai is megvannak a hulló kedélynek. „Jól sikerült” kavernák, gyomra mély fekélyei az intő jelek. S leírja először, már ekkor: félek a haláltól.

Minden igazi költő – Kalász is – filozófus egyben. Sajátos nyelvén hirdetve teteleit, átlényegül maga is, aki helyett tesz a tett s szól a szó. Költői panoptikumában a szerelem,

család, környezet, ember, barát mellett jól megférnek a rögök, virágok, gyümölcsök, madarak... s a gépek is. Holmi panteistaként nem azonosul azonban velük. Embertársai közt csak átsiklik anekdotázó kedvvel, mert tudja s vallja: a táj és az emberek maguknak élnek. Bizony, végül is mindenki magának él, tehetjük hozzá. A természethez s egyáltalában a világhoz szinte szoros tartozékként kapcsolja háza táját, a lakást, a szerelmet, az „ölek szédítő öblét”. Megdalolja szeretett asszonyát, ki három gyermekkel ajándékozta meg, s Éroszon túl „testetlenét” is szereti benne. Asszony után elkábult szeresszel ölelkezik, inkább csak menekvésként, s mihelyt szükségét érzi, sör-, rum-, és nikotinszagú emlékeit a fényre teríti.

Joggal kérdezhetnők, nem beszűkülte-e a líra, hogy egy falun s lakóin nem igen akar túllátni? Mindenképpen az lett volna, de Kalász utolsó kötetében egyre tágabb kapukat tár a világ felé. Egyre inkább „mindenről” szól, de nem harsog. Az eszeveszett verbalizmus divat idején is mértéktartóan szűkszavú, nem *akar* többet mondani, mint amennyivel szükségszerűen kifejezheti mondanivalóját. A l'art pour l'art ijesztő mondattömegeihez – hálístennek – semmi érzéke sincs. Az avantgarde bravúrokat, ha voltak is, rég levetkőzte. Jeszenyinnel parolázik, a háborúsdit játszó Istennel perel apokaliptikus képekben s az égi vizelet, azaz az eső alatt állva az ágyasból kikandikáló karalábéra tekintve, menten a föld alól kilöhető rakéták víziója borzasztja. Igen, költőnk nem alaptalanul fél a kollektív halál veszélyétől. S az sem véletlen, hogy a kezét mosó Pilátus portréja kétszer is fölbukkan verseiben.

A magának szánt kínjai mellé most odasorolja a világét – s benne hazáját is. Ott érezzük a verset rovo költő feje körül Vörösmarty boruját szálldosni. Ha ad tanácsot, mily libbenően könnyed az s igaz: a Földöt a fény felé kéne tartani,

miként tartja anyja a tojást a Nap felé, keresve benne az élet apró, még csak sejtethető jeleit. . .

Kalász kötetekben követi a volta-képpen Ady-meghonosította ciklusos beosztást. Jó ez, mert a csokrokba fogott mondandók szeparált egységeket teremtenek s tartalomjelzővé válik valamennyi ciklus-cím. Sajátos ökonómiaja a költőnek, s végig habitusa, hogy a címe egyben a vers első sora, része legalább is, s hogy a kötetek címüket nem valamelyik verstől kapják, hanem a szövegben rejtőző s hirtelen előbukkanó sorból. Tartja, de bont is formákat. Tiszta rímek, lüktető ritmusok *viszik a „karcsi”* sorokat, s hogy mennyire nem idegen Kalásztól a klasszikus verselés, példa rá öthat szabályos szép szonettje.

A bűvészek is vannak téves fogásai. Az öt kötetet egyvégtében elolvastva bizony túlzottan sok a *kő, kés, kék* fogalom s szó, de döccenőkért-zavarokért édes kárpótlást nyújtanak a tájszavak, melyeket sikerült poézisába Kalásznak beépítenie.

Akad költő, aki versét évekig csiszolgatja, míg kiadja kezéből. Nem úgy Kalász. Egy író-screglésfélén véletlenül egymás mellé kerültünk. A szónok szavai tán nem adtak elég örömlendőt agykerekeinek, elkérte golyóstollamat, s mire a szónok beszédével, ő is kész lett versével. Idemutatta a kéziratot. Jelentéktelen észrevételt tettem, Kalász tán javított is, s két-három nap múlva már nyomtatásban olvashattam a frissen fogant verset.

Költőnk pályája példa s biznyságra, hogy az országnak egy isten háta mögötti zugából is föltörhet az igazi tehetség. Kivált ha oly szerény magatartással párosul, melyet valaha így fogalmazott meg: versét, dalát ne csak Szeged, a Hold vagy Párizs, de faluja hallja legalább! Az a kérdés marad legfőljebb nyitott, hogy az a bizonyos *sors bona* megkivántatik-e ilyenkor is? . . .

KISS GYULA